

JAAERVERSLAG 2017

Inhoud

1. Groen, goed voor iedereen.....	3
2. Het Kenniscentrum Groen en Handicap.....	4
3. Het bestuur.....	5
3.1 Samenstelling	5
3.2 Bestuur aan het werk in 2017	6
4 Projecten en andere activiteiten.....	6
4.1. Project “Goede Voorbeelden”.....	6
4.10 Groen & Handicap in de pers	9
4.2 Project Natuurmonumenten “Natuur toegankelijk voor iedereen, ook voor mensen met een beperking	6
4.3 Websites.....	7
4.4 Handboek 'Samen op pad'	7
4.5 Visitaties.....	7
4.6 Uitgebrachte adviezen.....	8
4.7 Bijeenkomsten en Beurzen.....	8
4.8 Partners	9
4.9 Overige activiteiten	9
5. De financiën	10

*C.J. van Helteren, secretaris
Reigershof 1*

cjhelteren01@hetnet.nl / ceesvanhelteren@natuurzonderdempels.nl

www.natuurzonderdempels.nl

1. Groen, goed voor iedereen

Precies 30 jaar geleden werd de ‘Stichting Gebruiksmogelijkheden Groen voor Mensen met een Handicap’ opgericht. Daaruit is het huidige “Kenniscentrum Groen & Handicap” voortgekomen. De naam zegt het al: Groen & Handicap (G&H) is een kenniscentrum dat informatie verzamelt en voor iedereen beschikbaar stelt over goede voorzieningen in natuur- en recreatiegebieden voor mensen met een beperking en daarover gevraagd en ongevraagd adviseert.

Dankzij genereuze financiële bijdragen van diverse fondsen voor de projecten die wij, soms met anderen, voorstelden én de blijvende ondersteuning van beleidsbepalers bij alle natuur- en recreatie beherende instanties kunnen wij het verschil maken. De onbaatzuchtige ondersteuning door onze bouwkundige en onze communicatieadviseur is daarbij onmisbaar. Dit neemt onze zorgen over de continuïteit van het Kenniscentrum niet weg. Integendeel: nog steeds zijn er relatief simpele oplossingen om veel meer mensen te kunnen laten genieten van natuur en landschap mogelijk. En niet iedere terreinbeheerder is zich daarvan bewust.

Er blijft dus veel werk aan de winkel, terwijl de tijd- ook bij de bestuursleden- doortikt. Vandaar onze oproep aan een ieder die een bijdrage kan en wil leveren aan het adviseren over het verbeteren van de toegankelijkheid en van de bruikbaarheid van bos en landschap voor mensen met een beperking: denk en doe met ons mee!

Kees Kuijken, voorzitter

2. Het Kenniscentrum Groen & Handicap

Groen & Handicap stelt zich ten doel kennis te verzamelen en ervaringen te delen zodat natuur-, bos- en recreatiegebieden goed bereikbaar en toegankelijk worden voor mensen met een beperking maar ook dat de voorzieningen daarin, zoals bankjes, picknicktafels e.d. goed voor hen bruikbaar zijn.

Het devies van het Kenniscentrum Groen & Handicap is dan ook:
“Zelfstandig en drempelvrij genieten van de natuur voor iedereen”.

Eigenschappen van het Kenniscentrum Groen & Handicap zijn:

- onafhankelijkheid,
- kwaliteit,
- betrouwbaarheid,
- samenwerken
- denken en handelen

Onze kennis over het vakgebied neemt elk jaar toe door het bezoeken van natuur- en recreatiegebieden, en het leggen van contacten met veel ervaringsdeskundigen en organisaties, die zich met het beheer en inrichting van natuur- en recreatiegebieden bezig houden.

Die kennis en ervaring willen we graag met iedereen delen.

Onze hoofdtaken zijn:

- het bevorderen en verbeteren van de bereikbaarheid, de toegankelijkheid en de bruikbaarheid van voorzieningen (btb) in alle natuur- en recreatiegebieden in Nederland voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking.
- het onderhouden van een digitaal handboek “Samen op Pad” waarin alle technische gegevens staan over de bereikbaarheid, de toegankelijkheid en de bruikbaarheid van voorzieningen, specifiek voor mensen met een beperking. Dit handboek is speciaal bedoeld voor de beheerders van natuur- en recreatiegebieden en voor beheerders van bezoekerscentra.
- het geven van informatie over de btb van natuur- en recreatiegebieden op de website www.natuurzonderdrempels.nl maar ook in nieuwsbrieven en brochures.
- het verzamelen en beschikbaar stellen van informatie over toegankelijke wandelpaden in Nederland, bij voorkeur in de directe woonomgeving. (www.wandelenmeteenbeperking.nl).
- Het geven van goede voorbeelden op het gebied van de BTB voor mensen met een beperking op de website www.goedevoorbeelden.nu.

3. Het bestuur

3.1 Samenstelling

Pogingen om het bestuur aan te vullen leverden helaas geen nieuwe bestuursleden op. Het bestuur ziet er als volgt uit:

Naam:

Kees Kuijken

- voormalig senior-beleidsmedewerker
openluchtrecreatie ministerie van LNV

Cees van Helteren

- voormalig directeur van het Natuur- en
Recreatieschap Nationaal Park de Biesbosch
- stadsgids Geertruidenberg

Ton Kwakkel

- voormalig directeur basisschool
- voormalig wethouder IJsselstein
- voorzitter WMO-raad IJsselstein
- voorzitter St.Leergeld IJsselstein

Imari de Haan

- Ervaringsdeskundige visuele handicap (vanaf haar geboorte
slechtziend)

Externe adviseurs:

Ing. Job Haug

Harry Dietz

Gerard Mostert

Functie en aandachtsgebieden:

voorzitter

leiding geven aan het bestuur
externe betrekkingen

secretaris/penningmeester

bestuur en administratie
financiën
externe projecten
visitatiecommissie natuur- en recreatiegebieden

bestuurslid

vicevoorzitter
onderhoud handboek "Samen op Pad"
coördinator externe projecten
visitatiecommissie natuur en recreatiegebieden
redacteur Nieuwsbrief

bestuurslid

visitatiecommissie natuurgebieden
navigatiehulpmiddelen
ontwikkelingen rondom visueel gehandicapten

bouwkundig adviseur toegankelijk- heid

webmaster en adviseur public relations

algemeen adviseur

3.2 Het bestuur aan het werk in 2017.

Vergaderingen:

Het bestuur vergaderde in Utrecht op woensdag 8 februari, woensdag 19 april en woensdag 29 november in het Utrechtse Provinciehuis.

Schouwdag:

Op 21 juni vond de jaarlijkse schouwdag plaats in Twente, waar we in de regio Twente Het Hulsbeek bezochten en na een lunch bij Schenkerij Poort Bulten in De Lutte de gast waren van Natuurmonumenten.

Onder leiding van een bezie-lende vrijwilliger van de vrienden van Poort Bulten maakten we daar een indrukwekkende

wandeling door het arboretum, waarbij bijna alle aspecten van toegankelijkheid en beleefbaarheid in de praktijk aan de orde kwamen.

4 Projecten en andere activiteiten

4.1 Project “Goede Voorbeelden”.

Het project “Goede Voorbeelden” is in de zomer van 2017 afgerond. Na de verantwoording van de uitgaven en een uitvoerige evaluatie van het project werd het project door het Revalidatiefonds goed gekeurd. Voor een deel van het beschikbaar gestelde bedrag dat nog resteerde, werd afgesproken dat dit nog een jaar langer mocht worden aangewend voor het actualiseren en verder uitdragen van dit project.

4.2 Project Natuurmonumenten “Natuur toegankelijk voor iedereen, ook voor mensen met een beperking”.

In het kader van het project “Natuur toegankelijk voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking” waarin Groen & Handicap nauw samenwerkt met Natuurmonumenten en de Stichting het Gehandicapte Kind zijn in 2017 de volgende visitaties uitgevoerd:

- op 2 maart 2017: de Sprengenberg te Haarle
- op 8 juni 2017 : het Zwanenwater nabij Callantsoog
- op 5 juli 2017 : Tiengemeten, nabij Nieuwendijk in Zuid-Holland
- op 10 juli 2017 : het Landgoed Oud-Groevenbeek nabij Ermelo
- op 13 juli 2017 : het Bergherbos in Montferland (Zeddam-'s-Heerenberg).

De looptijd van het project bedraagt vier jaar, van 2016 t/m 2019.

Tijdens de schouwen/visitaties van de natuurgebieden van Natuurmonumenten stuitte de commissie, die de schouwen/visitaties voor haar rekening neemt, in grote mate op het probleem van de toegankelijkheid via poorten, hekwerken, veeroosters e.d. Op z'n minst gezegd: de toegangen van vele natuurgebieden zijn beslist niet vriendelijk voor de bezoeker laat staan voor de rolstoelgebruiker. Soms zijn het hordes die niet te nemen zijn.

Binnen het onderhavige project is nu een standpunt ingenomen dat met alle ten dienste staande mogelijkheden er voor gezorgd moet worden dat alle natuurgebieden van Natuurmonumenten vanaf 2020 goed en normaal toegankelijk moeten zijn voor alle bezoekers, dus ook voor mensen met een rollator, rolstoel, of scootmobiel.

Een apart werkgroepje binnen dit project gaat deze problematiek nu te lijf.

4.3 Websites

Onderstaande cijfers gaan over de periode januari t/m november 2017 (dus december zit er nog niet bij)

www.natuurzonderdrempels.nl

Aantal bezoekers: 21.500

Aantal sessies/bezoeken: 38.000

Aantal bekeken pagina's: 353.500

www.wandelenmeteenbeperking.nl

Aantal bezoekers: 15.500

Aantal sessies/bezoeken: 18.600

Aantal bekeken pagina's: 46.600

www.goedevoorbeelden.nu

Aantal bezoekers: 6.500

Aantal sessies/bezoeken: 7.400

Aantal bekeken pagina's: 20.000

4.4 Handboek 'Samen op pad'

'Samen op pad' bevat een schat aan informatie over het aanbrengen van voorzieningen die de bereikbaarheid, toegankelijkheid, bruikbaarheid en informatievoorziening van natuurgebieden verbeteren

In **februari 2017** is een volledig herziene en geactualiseerde versie van het handboek verschenen. In deze nieuwe versie zijn ook verwijzingen opgenomen naar de website www.goedevoorbeelden.nu. Op deze website staan allerlei afbeeldingen met goede (en iets minder goede) voorbeelden van toegankelijke voorzieningen in natuur- en recreatiegebieden voor mensen met een beperking.

U kunt het handboek 'Samen op Pad' [hier](#) gratis downloaden (pdf-bestand).

4.5 Openstellingen en nieuwe ontwikkelingen

Leden van Groen & Handicap waren aanwezig bij de opening op 9 april van de Speel-natuur in Oisterwijk.

Een eerder door ons geadviseerd project namelijk het familiepad Amelte/Deurze bij Assen werd op woensdag 24 mei feestelijk geopend in aanwezigheid van onze secretaris/penningmeester. Dit wandelpad ligt op zeer korte afstand van Assen en heeft een zeer bijzonder karakter want het is namelijk geschikt voor iedereen, ook voor mensen met een fysiek beperking.

Een werkgroep van de gemeente Assen waar de natuurbeheerders in vertegenwoordigd waren, maar ook mensen van het waterschap, de provincie, gehandicaptenorganisaties en het Kenniscentrum Groen&Handicap hebben vanaf 2012 gewerkt aan het project Amelte.

Dit grote project bestond uit het aanleggen van wandelpaden, het herstellen van laanbeplanting en het aanplanten van bos in een gebied ten oosten van Assen.

Het familiepad Amelte/Deurze maakt onderdeel uit van voornoemd project en sluit aan op de toegangspoort Deurze, onderdeel van het bezoekersnetwerk Drentsche Aa. Het wandelpad is niet alleen uitstekend toegankelijk voor rolstoelers en mensen met een rollator of scootmobiel maar heeft ook uitstekende rust- en picknickplaatsen waar het goed toeven is in een eldorado en een kakofonie aan vogelgeluiden

Op een zeer comfortabele manier kan iedereen hier genieten van de natuur en het geruis van het kabbelende water van de het riviertje de Deurze.

Al met al een prachtige aanwinst voor de recreatie in het Drentsche land.

Bij het door ons eerder geadviseerde project “Zintuigenpark Weert” werd goede voortgang gemaakt: een eerste aanzet voor de aanleg van de voorzieningen vond in 2017 plaats.

Met de KNBLO is overleg gevoerd over het onderhoud van de bewegwijzering en het actualiseren van de routegegevens.

4.6 Uitgebrachte adviezen

Hoe om te gaan met de toegankelijkheid van een begrazingsgebied met grote grazers in het algemeen en in het bijzonder in Uden?

Hoewel ons weinig gegevens (o.a. literatuur) bekend zijn, is een belangrijke richtlijn dat men **ALTIJD** minimaal 25 meter afstand houdt, ook

als de dieren naar u toekomen of op het pad liggen. (zie: Grote Grazers; Aanvaardbare risico's. Over veiligheid en verantwoordelijkheid in door paarden of runderen begraasde natuurgebieden. Van den Herik & Verkaart VOF juni 2006).

In 2017 is advies uitgebracht over de inrichting van de duintuin achter het bezoekerscentrum bij Meijendel (Wassenaar) in opdracht van Waterleidingmaatschappij Dunea en er zijn afspraken gemaakt met Staatsbosbeheer Zuid-Holland om in 2018 een vijftal gebieden te visiteren.

4.7 Bijeenkomsten en Beurzen

Traditiegetrouw werd deelgenomen aan het **Voorjaarsforum van Natuurmonumenten**. Een prima gelegenheid om contacten met bestuurders en met terreinbeheerders te leggen of te verstevigen.

Tijdens de **ZieZo-beurs** (hulpmiddelenbeurs voor blinden en slechtzienden) op 24 en 25 maart in de Jaarbeurs in Utrecht hebben wij desgevraagd bij de Oogvereniging een idee ingebracht voor de innovatieprijs. Het ingebrachte idee voor een betere bruikbaarheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid van de natuur voor blinden en slechtzienden werd helaas niet bekroond. Toch blijven wij pleiten voor het doorontwikkelen van een reeds bestaand navigatiehulpmiddel en het opzetten van een database met informatie over wandelroutes voor mensen met en zonder blinden-geleidehond.

Groen&Handicap bezocht eind september de **Dag van de Openbare Ruimte** in de Jaarbeurs in Utrecht en kon daar weer de nodige contacten leggen/versterken en nieuwe ideeën opdoen.

4.8 Partners

Samenwerken staat hoog in ons vaandel. Daarom proberen wij ook om op meer duurzame wijze samen met andere organisaties onze doelen te bereiken.

Kenniscentrum Groen & Handicap is partner van:

Entente Florale

Samenwerkingsverband
Nationale Parken (SNP)

Wandelmagazine Op Lemen Voeten

De themagroep Geleidehondgebruikers
van de Oogvereniging

4.9 Overige activiteiten

- In het kader van het project “Groen aan de Buurt” in Werkhoven(Utrecht) zijn de wensen en ideeën voor een groener en aantrekkelijker Werkhoven geïnterviewd. Hieruit is onder andere naar voren gekomen dat er veel behoefte is aan een nieuw wandelpad langs diverse historische punten in het dorp. Groen & Handicap denkt mee met de mogelijkheden. Groen aan de Buurt is een DOE-project van Landschap Erfgoed Utrecht, IVN Utrecht en de Natuur en Milieufederatie Utrecht.
- Er zijn contacten met Gehandicapt platform Over-Betuwe en met Gehandicapt Platform Venray.
- In Brabant was het Kenniscentrum Groen & Handicap betrokken bij het project “Brabantse Natuurpoorten”. In dat kader werd het belang van toegankelijke natuur benadrukt in een folder, die ruim verspreid wordt.

4.10 Groen & Handicap in de pers

Het artikel in het dagblad Trouw geeft een goed beeld van onze werkzaamheden.

(<https://www.trouw.nl/groen/natuur-zonder-beperking--aa7af2c0/>)

5. De financiën

Het Kenniscentrum Groen & Handicap is een ideële organisatie die in principe (nog) geen vaste inkomsten kan genereren voor zijn taak en doelstelling.

Met o.a. bijdragen/subsidies van natuurorganisaties en fondsen (Revalidatiefonds, Fonds verstandelijk gehandicapten, Johanna Kinderfonds e.d.) heeft Groen & Handicap de benodigde geldmiddelen gevonden voor de vele werkzaamheden die zij verricht

Het boekjaar 2017 is met een redelijk goed resultaat afgesloten.